

5. Babrungo upė

Tai vienintelė upė, ištekanči iš Platelių ežero. Šios upės ilgis – 59 km, iš jų apie 9 km rangosi Gandingos kraštovaizdžio draustinio teritorija. Draustinyje Babrungas stebina ir džiugina nepakartojamo grožio vingiais, kilpomis, stačiais šlaitais, įvairaus dydžio nuošliaužomis bei atodangomis.

Babrunco upė. Nuotr. S. Kasmauskienės

6. Gandingos piliakalnis II, vad. Ožkupriu

Ožkuprio piliakalnis, vietinių retkarčiais dar vadinamas Vožkupriu, yra Babrungo dešiniajame krante. Anot kraštotyrininkės E. Ravickienės, taip pavadintas dėl to, kad kalvos viršus siauras, primena ožkos kuprą.

Gandingos piliakalnis II, vad. Ožkupriu. Nuotr. A. Jonaičio

7. Nausodžio, Varkalių piliakalnis su gyvenviete

Gandingos bei Nausodžio, Varkalių piliakalniai yra įtraukti į nacionalinį M. K. Čiurlionio kelio maršrutą per Lietuvą. Pro šį Gandingos archeologinį kompleksą taip pat praeina Šv. Jokūbo kelias.

Nausodžio, Varkalių piliakalnis su gyvenviete. Nuotr. S. Narkaus

Nausodžio, Varkalių piliakalnis su gyvenviete 1936 m. Nuotr. iš Kultūros paveldo centro paveldosaugos bibliotekos archyvo.

8. Nausodžio, Varkalių piliakalnis II, vad. Pilale

Abu Nausodžio, Varkalių piliakalniai yra Babrungo upės kairiajame krante. Šios kalvos mažesnės už pagrindinį Gandingos pilies kalną, tačiau taip pat buvo I–XIII a. buvusio gyvenamojo-gynybinio Gandingos komplekso dalys.

Pasakojama apie šiame piliakalnyje paslėptus turtus ar čia buvusią šventovę. XIX a. pabaigoje šiuose piliakalniuose mėgo lankytis Plungės dvaro valdytojas – kunigaikštis Mykolas Oginskis. Rugsėjo pabaigoje kunigaikštis čia švęsdavo savo vardines. Ant vieno kalno būdavo lauko virtuvė, ant Pilalės grodavo Plungės ir Rietavo muzikos mokyklų orkestrai. Tarp orkestro muzikantų grojo ir M. K. Čiurlionis. Šį Babrungo slėnį vėliau M. K. Čiurlionis aplankydavo ir su savo žmona Sofija Kymantaite – Čiurlioniene.

Nausodžio, Varkalių piliakalnis II, vad. Pilale 1936 m. Nuotr. iš Kultūros paveldo centro paveldosaugos bibliotekos archyvo.

Nausodžio, Varkalių piliakalnis II, vad. Pilale. Nuotr. S. Narkaus

9. Gandingos kraštovaizdžio draustinis

Šis 255 ha ploto draustinis įsteigtas 1992 metais, siekiant išsaugoti raiškų Babrungo upės slėnio kraštovaizdį su Gandingos piliakalniu, kitais archeologijos objektais. Lietuvoje tai yra vienintelė saugoma teritorija, nedideliame plote turinti net 5 piliakalnius.

Gandingos kraštovaizdžio draustinis. Machaonas. Nuotr. G. Sidabrienės

Gandingos kraštovaizdžio draustinio augalija, grybija bei gyvūnija beveik netyrinėta, todėl kiekvieno, čia apsilankiusio, laukia nauji atradimai, nepakartojami vaizdai bei pojūčiai.

Gandingos kraštovaizdžio draustinis. Vyriškoji gegužraibė. Nuotr. G. Sidabrienės

10. Gandingos senovės gyvenvietės

Gandingos apylinkės buvo gausiai apgyvendintos: vakarinėje piliakalnio papėdėje plytėjo didelė, apie 6 ha senovės gyvenvietė, o kita, 4 ha gyvenvietė, buvo įsikūrusi už kilometro į šiaurę nuo Gandingos piliakalnio. Apie pastarąją gyvenvietę išlikę pasakojimų, legendų. Pasakojama apie čia stovėjusią bažnyčią, kurios rūsiuose paslėpta gausybė turtų, apie pasirodę davusį begalvį šunį ar dvigalvį veršį, nurodoma, jog per „kryžaus dienas“ žmonės čia rinkdavosi melstis ir giedoti.

11. Gandingos užtvanka

Plungėje 1961 m., patvenkus per miestą tekančią Babrungo upę, pastatyta Gandingos hidroelektrinė. Kanalu iš susidariusio tvenkinio, vietinių plungiškių vadinamu Plungės jūra, vanduo atiteka iki šios Gandingos užtvankos, o tada reguliuojamas čia stovinčios ir dar veikiančios sifoninės hidroelektrinės, krenta iš 26 m aukščio. Tokios elektrinės, kai vanduo paleidžiamas labai staigiai, – sovietinių laikų palikimas, naudotas kalnų upėse bei darantis daug žalos reljefui. Nuo Varkalių piliakalnių šią užtvanką galima pasiekti einant vadinamuoju Čiurlionio keliu palei Babrungą.

Gandingos užtvanka 1989 m. Nuotr. iš Žemaičių muziejaus „Alka“ archyvo.

GANDINGOS ARCHEOLOGINIS KOMPLEKSAS

PLUNGĖS TURIZMO INFORMACIJOS CENTRAS
Dariaus ir Girėno g. 27, Plungė
Tel. nr. +370 640 53 644
El. p. turizmas@plunge.lt
www.visitplunge.lt

Lankstinuko leidybą iš dalies finansavo: Kultūros paveldo departamentas Plungės turizmo informacijos centras

LANKYTINOS VIETOS

- 1 Gandingos piliakalnis su papiliu ir gyvenvieta
- 2 Gandingos šaltinis
- 3 Velnio akmuo
- 4 Varkalių piliakalnis su gyvenvieta
- 5 Babrungo upė
- 6 Gandingos piliakalnis II, vad. Ožkupriu
- 7 Nausodžio, Varkalių piliakalnis su gyvenvieta
- 8 Nausodžio, Varkalių piliakalnis II, vad. Pilale
- 9 Gandingos kraštovaizdžio draustinis
- 10 Gandingos senovės gyvenvietės
- 11 Gandingos užtvanka

1. Gandingos piliakalnis su papiliu ir gyvenvieta

Važiuojant keliu (krašto kelias 166) Plungė – Vėžaičiai Babrungo upės vingiuose stūkso net penki piliakalniai, iš kurių didžiausias ir garsiausias savo legendomis yra Gandingos piliakalnis. Kadaise ši vieta buvo itin svarbus kultūrinis, administracinis ir gynybinis vienetas, priklausęs istorinei Ceklio žemei. Tai seniausių Lietuvos gyvenviečių tinklo dalis, kuri pirmą kartą paminėta 1253 m. pietų Kuršo dalybų akte, sudarytame tarp Vokiečių ordino ir Kuršo vyskupo. Pagal šį aktą Gandingos apygarda atiteko Vokiečių ordinui, todėl čia stovėjusi medinė ir tvirta kuršių pilis vokiečių vadinta *Gandingen*. O žemaičiai, padėję kuršiams kovose su vokiečių riteriais ir čia atsikėlę XIV a., septynis amžius, iki pat šių dienų, šią vietovę vadina Godinga. Nuo XVII a. Godinga persikėlė į strategiškai palankesnę vietą, iki tol buvusią kaimo vietovę, pavadintą Plunge.

Apie Gandingos piliakalnį sklando dešimtys legendų. Viena sako, kad giliai po juo yra dideli požemiai, kuriuose tą kraštą užkariavę švedai paslėpė daug pinigų, ginklų ir kitų turty, o raktą nuo durų padėjo po akmeniu Babrungo upėje. Kita legenda byloja, kad jo viršūnėje buvo skylė, į kurią bernai ir piemenys mėtydavo akmenis. Skylė buvo ypač gili, įkritę akmenys atsimušdavo tarsi į metalinį paviršių ir garsiai suskambėdavo.

Gandingos piliakalnis. Nuotr. K. Narkutės - Beniušienės

Gandingos piliakalnis su papiliu ir gyvenvieta. Nuotr. iš Vytauto Didžiojo karo muziejaus archyvo.

SUTARTINIAI ŽENKLAI

- P Parkavimo aikštelė
- Šv. Jokūbo kelias
- Brasta per Babrungo upę (upę galima perbristi tik vasaros metu)

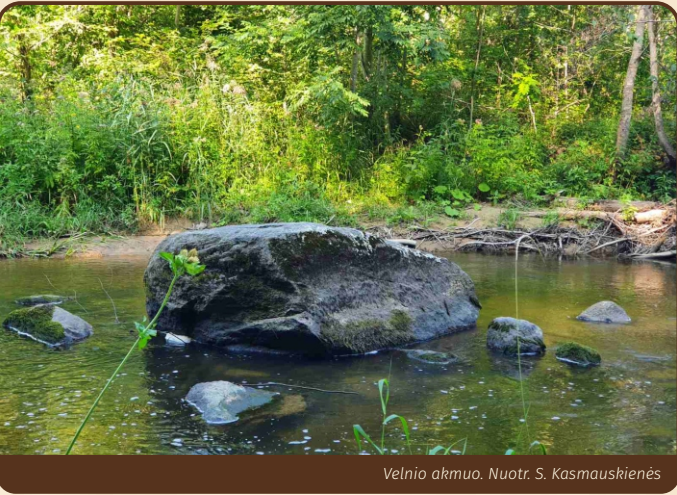

2. Gandingos šaltinis

Gandingos piliakalnio papėdėje, iš dešiniojo Babrungo šlaito, savo gėlo, šalto vandens srovę į Babrungą įlieja Gandingos šaltinis.

3. Velnio akmuo (velnio pėda)

Į pietus nuo Gandingos piliakalnio, Babrungo upės viduryje, riogso didelis akmuo (~3 m ilgio ir pločio), kuris vadinamas velnio akmeniu – velnio pėda. Pasakojama, kad po juo slepiami raktai nuo kalne nugrimzdusios pilies durų. Tačiau raktą galima paimti tik iki vidurnakčio ir būtina saugotis raganos bei velnio, kurie akylai saugo šį pilies raktą. Šis akmuo dar vadinamas velnio pėda dėl antspaudų ant jo viršaus, panašaus į pėdą.

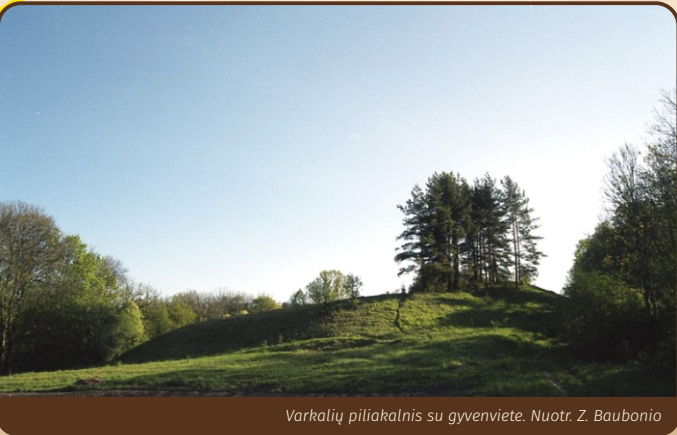
Velnio akmuo. Nuotr. S. Kasmauskienės

4. Varkalių piliakalnis su gyvenvieta

Šis piliakalnis įrengtas ant kairiojo aukšto Babrungo upės kranto, 350 m į rytus nuo Gandingos piliakalnio. Manoma, kad pavadinimas *Varkaliai* yra kilęs iš žodžio „varkalys“ – vario kalėjas, vario kalvis, t. y. žalvario meistras. Spėjama, kad Varkalių kaime buvo kalami įvairiausi žalvariniai dirbiniai.

Varkalių piliakalnis su gyvenvieta. Nuotr. iš Vytauto Didžiojo karo muziejaus archyvo.

Varkalių piliakalnis su gyvenvieta. Nuotr. Z. Baubonio